

3. Куликова О. В. Проблема адаптации иностранных студентов в процессе обучения в вузе [Электронный ресурс] / О. В. Куликова. – Режим доступа : <http://URL:http://jornal.org>.

4. Лебедева Н. М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию : учеб. пособие / Н. М. Лебедева. – Москва : Аспект-Пресс, 2005. – 242 с.

5. Набичева Е. Проблема адаптации иностранных студентов в вузе / Е. Набичева // Высшее образование. – 2006. – № 12. – С. 89–92.

6. Рейгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты : учеб. пособие / Д. Я. Рейгородский. – Самара : БАХРАХ-М, 2001. – 672 с.

7. Сергеева В. Социальная дистанция и национальные установки / В. Сергеева // Телескоп : журн. социол. и маркетинг. исслед. – Санкт-Петербург : ВШЭ. – 2008. – № 2. – С. 57–61.

8. Солдатова Г. У. Психодиагностика толерантности личности / Г. У. Солдатова, Л. А. Шайгерова. – Москва : Смысл, 2008. – 544 с.

*Л. О. Раковська, Т. В. Зімницька,
Н. О. Панько, Т. О. Головка*

Компетентнісно-орієнтований підхід при викладанні педіатрії англomовним іноземним студентам медичного факультету

У статті розглянуто проблеми компетентнісного підходу при навчанні лікарів. Представлено методи організації самостійної роботи англomовних іноземних студентів-медиків у межах компетентнісно-орієнтованого підходу в процесі підготовки та проведення практичних занять з педіатрії, який полягає в поєднанні методології класичної вітчизняної школи медичної освіти та сучасних інноваційних технологій.

Ключові слова: компетентнісний підхід, медична освіта, англomовні студенти-медики, підготовка лікаря.

Головним завданням вищої школи є підготовка конкурентоздатного, компетентного фахівця – це є вкрай необхідним для інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітні простори та набуває особливого значення при підготовці майбутнього лікаря.

Проблема саме компетентнісного підходу в підготовці фахівців вищою школою значно актуалізувалася упродовж останніх років під впливом стрімких змін у суспільстві та нестримного науково-технічного розвитку. Упровадження компетентнісного підходу в освіті – одна зі складових концепції стратегії розвитку освіти в Україні на період до

2021 року [3]. Зміни стосуються всіх галузей освіти, в тому числі й медичної, незважаючи на консерватизм останньої. Навчання на основі компетентнісного підходу при підготовці лікарів викликає значний інтерес у всьому світі [1, 6, 7, 9, 10], але й досі не існує єдиного погляду на методологію та оцінку результативності цієї парадигми.

Компетентнісний підхід у медичній освіті – це орієнтований на результат підхід до розробки, впровадження програм навчання та оцінювання студентів з використанням організаційної структури взаємопов'язаних компетенцій [9, 11].

«Професійна компетентність лікаря – це система професійно значущих якостей, умінь і навичок, які об'єднані гуманно-ціннісним ставленням до хворих і колег, постійною спрямованістю на особистісне і професійне вдосконалення» [8, 6].

У вищій медичній освіті проблема розуміння суті компетентнісного підходу знаходить своє втілення значно швидше, оскільки весь час при оцінці ефективності навчання студентів враховувалися оцінка знань, вмінь та навичок, необхідних для різних спеціальностей. Але, якщо оцінювання теоретичної підготовки розроблене, втілене та активно використовується у вигляді тестування (в тому числі незалежного ліцензійного – КРОК-1, КРОК 2, КРОК-3), методологія та оцінювання практичних навичок не стандартизовані. Тому нині, на жаль, при навчанні робиться акцент на підготовці до тестування.

Перший крок до реалізації компетентнісної моделі навчання полягає в зміні навчального плану, в якому має бути зарезервованій час для удосконалення студентами практичних навичок. Обговорюється необхідність скорочення аудиторної роботи, відхід від традиційного «пасивного» слухання лекцій – до збільшення самостійної роботи студентів [1, 7, 10]. Якщо ж організаційні зміни полягатимуть лише тільки у зменшенні годин аудиторної роботи з автоматичним перенесенням цих годин у графу «самостійна робота студентів» це, на нашу думку, може спричинити не підвищення, а суттєве погіршення результатів навчання. Організація самостійної роботи студентів включає, насамперед, чітке її планування, безпосереднє або опосередковане керівництво з боку викладача, систематичний контроль за поетапними і кінцевими результатами, оперативне доведення до відома студентів оцінки результатів для внесення відповідних коректив у роботу [7]. Існує нагальна потреба у зміні ролі викладача – від викладача-транслятора інформації до викладача-менеджера. Саме роль викладача є вирішальною у набутті студентами знань, компетентностей і навичок [11]. Викладач, по-перше, має бути фахівцем у своїй справі, по-друге, – мати у своєму плані індивідуального навантаження час для організації, проведення та керування самостійною роботою студентів.

Навчання іноземних студентів медичного факультету англійською мовою має свої проблеми та специфіку, особливо – при викладанні клінічної дисципліни [4, 5].

При навчанні англомовних студентів на кафедрі педіатрії медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна застосовується поєднання традиційних та інноваційних методів навчання [5].

Активне навчання в аудиторіях, спрямоване на глибоке засвоєння доволі великого обсягу теоретичної інформації, яке оцінюється методом тестування, поєднується з традиційним навчанням біля ліжка хворого та різноманітними видами сучасних педагогічних технологій.

Протягом всього періоду навчання студенти опановують практичні навички – з обов'язковим підсумковим контролем. Студентам на початку вивчення дисципліни надається перелік практичних навичок, якими вони повинні оволодіти. Таким чином, студенти розуміють, що від них очікується, а саме це розуміння й відрізняє компетентнісний підхід до навчання та стимулює самостійну роботу.

Навчання біля ліжка пацієнта з розбором індивідуальних особливостей перебігу хвороби завжди було та залишається невід'ємною частиною класичної вітчизняної вищої медичної школи, але, на жаль, на сьогодні це є найскладнішим для викладача – у разі організації навчання англомовних студентів. Це зумовлено, по-перше, великою кількістю студентів у групі, яка може досягати 25-27 осіб, а, по-друге, – мовним бар'єром між студентом та пацієнтом, що потребує більш активної участі викладача при організації індивідуальної роботи з пацієнтом.

Для формування професійних компетенцій на практичних заняттях з успіхом застосовуються сучасні комп'ютерні інтерактивні програми для тренінгу діагностики захворювань респіраторної та серцево-судинної систем (*3M Littmaun Learning Lung Sounds R.L.H. Murphy, M. A. Murphy, 3M Littman Cardiac Auscultation David Hardung, Giso v der Percke, Heyder Omran*), а також муляжі – для опанування навичок догляду за хворими і сестринської практики. Для тренування навичок серцево-легеневої реанімації, на жаль, у наявності лише один (!) муляж, а цього вкрай недостатньо для ефективного відпрацювання навички всіма студентами.

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на занятті створено та впроваджено рольові ігри і завдання різного рівня складності з метою тренування тактики майбутнього лікаря у звичайних та нетипових випадках. Запроваджено систему внутрішнього контролю знань. Викладачами розроблено методичні посібники та робочі зошити для студентів, спрямовані на закріплення отриманих знань та стимулювання розвитку навичок самостійного пошуку інформації, самоорганізації й самоконтролю власної діяльності, що сприяє формуванню професійної

компетентності [2, 4]. Значний інтерес студентів викликає організація диспутів-конференцій, для яких студенти самостійно готують доповіді з мультимедійною презентацією на запропоновані викладачем актуальні теми. Це сприяє розвитку інтелектуального потенціалу, особистісному зростанню та самоствердженню.

За допомогою Центру дистанційної освіти університету розроблено та втілено в навчання такі сучасні технології, як дистанційні курси на платформі *Moodle*, метою яких є систематизація існуючих інформаційних матеріалів для занять (лекції, методичні вказівки), де є можливість скористатися додатковою літературою, відеоматеріалами до кожного практичного заняття. Вся інформація є у відкритому для студентів доступі у будь-який час, у будь-якому місці. Це допомагає втілити студенто-центрований підхід до навчання і викладання, з урахуванням різниці у рівні підготовки, моделі та швидкості засвоєння інформації, що вкрай актуально для іноземних студентів. Застосування подібних сучасних інформаційних технологій дозволяє студентам виробити індивідуальний графік навчання, примушує займатися самостійно й отримувати навички самоосвіти. Крім того, дистанційний курс дає можливість також контролювати активність студента та проводити тестування – як для перевірки засвоєння кожної теми, так і для підсумкового контролю. В умовах вкрай недостатнього матеріально-технічного оснащення кафедри, відсутності власного комп'ютерного класу та найближчих перспектив його створення доцільною та актуальною є можливість проведення тестування з використанням смартфона, планшета або ноутбука самого студента. Зокрема, в минулому році вперше підсумковий контроль для студентів 4 курсу успішно проведено on-line за допомогою системи *Moodle*.

Особлива увага приділяється навчання студентів 6 курсу, де, на нашу думку, потрібно вже втілювати принципи післядипломної освіти та викладати субмодулі фахівцями різних спеціальностей, що покращить якість навчання та засвоєння інформації.

Дуже перспективним з позиції компетентісно-орієнтованого підходу до навчання є залучення англомовних студентів до науково-дослідної роботи. У цьому навчальному році на кафедрі педіатрії організовано та активно працює студентське наукове товариство для англомовних студентів, які виявили зацікавленість та мають високий рівень знань. 15 студентів під керівництвом викладачів протягом року проводять наукове дослідження. Така діяльність навчає роботі в команді, сприяє формуванню дослідницької компетентності майбутніх фахівців, значно підвищує мотивацію студентів до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації, тобто сприяє їхньому активному залученню до освітнього процесу. Вже підготовлено декілька доповідей на науково-практичних конференціях молодих вчених, у тому числі міжнародних.

Для подолання бар'єрів спілкування між студентом і викладачем, окрім традиційних днів та годин очних консультацій, створено сторінку кафедри в соціальній мережі *Facebook*, де студенти можуть заочно отримувати актуальну інформацію та відповіді викладачів на різноманітні запитання.

Таким чином, формування професійної компетентності майбутнього фахівця охорони здоров'я, що на сьогодні розглядається як один з ключових показників якості освіти, потребує глибокого засвоєння фундаментальних знань, підготовки компетентнісно-орієнтованих програм навчальних дисциплін, створення сучасної матеріально-технічної бази та розвитку індустрії сучасних засобів навчання. Компетентнісно-орієнтований підхід вимагає формування взаємної відповідальності за результат (як студентів, так і викладачів), що потребує стандартизації оцінювання практичних навичок. Організація та проведення самостійної роботи студентів має бути не еквівалентом вільного часу для студента і викладача, а розглядатися як індивідуальна робота, з відповідним оцінюванням цього навантаження.

Але зміни в системі підготовки лікаря, на нашу думку, ні в якому разі не повинні бути революційними, оскільки традиційна, класична вища медична школа завжди була орієнтована саме на формування професійних компетенцій.

Література

1. Головань М. С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки [Електронний ресурс] / М. С. Головань : ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/rednauk/2012_5/196.pdf.
2. Зимницкая Т. В. Особенности проведения контроля знаний иностранных студентов англоязычного отделения медицинского факультета / Т. В. Зимницкая // Проблемы сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. – Вип. 5. У 2 ч. : Ч. 1. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна 2014. – С. 150–153.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455>.
4. Раковська Л. О. Активізація навчально-пізнавальної діяльності іноземних студентів при викладанні педіатрії / Л. О. Раковська // Проблемы сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. – Вип. 5. У 2 ч. : Ч. 1. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 166–171.
5. Раковська Л. О. Взаємозв'язок інновацій і традицій при викладанні клінічної дисципліни англомовним студентам-медикам: проблеми і шляхи вирішення / Л. О. Раковська // Проблемы сучасної освіти : зб. наук.-метод. пр. – Вип. 4. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 154–159.

6. Рябченко В. И. Актуализация проблемы компетентности с позиции ее измеримости / В. И. Рябченко // Вища освіта України. – 2013. – № 3.– Дод. 2 : Темат. вип. «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – С. 184.
7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-е вид., доп. – Київ : Академвидав, 2010. – 456 с.
8. Хоменко К. П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів / К. П. Хоменко // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. – 2015. – Вип. 36(62). – Т. 2. – Дод. 1. – С. 321–330.
9. Toward a common taxonomy of competency domains for the health professions and competencies for physicians / R. Englander, T. Cameron, A.J. Ballard [et al] // Acad Med. – 2013. – Vol. 88. – P.1088–1094.
10. Competency-based medical education: Theory to practice / JR. Frank, LS. Snell, O. Ten Cate et al. // Med Teach. – 2010. – Vol. 32. – P. 638–645.
11. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) : CS Ltd., 2015. – 32 p.

Н. П. Столярова

Взаємодія інноваційних навчальних технологій та системи «іноземний студент – навчально-виховне середовище» у вищих навчальних закладах

У статті обговорюється питання впровадження інноваційних навчальних технологій у викладання дисциплін для іноземних студентів вищих навчальних закладів і як наслідок – якісно новий у цілому рівень навчання та виховання.

Ключові слова: іноземний студент, інноваційні навчальні технології, навчальна діяльність, інформаційні технології навчання.

Підготовка спеціалістів для зарубіжних країн знаходиться в найтіснішому зв'язку із процесом залучення іноземної молоді до певних видів діяльності та поведінки, властивих студентству.

Здатність до самостійної роботи в умовах підвищених інтелектуальних навантажень студент-іноземець «напрацьовує» з перших днів його навчання у вищому навчальному закладі, коли він, увійшовши в освітню спільноту, засвоює нові види навчальної та наукової діяльності, вступає в новий тип міжособистісних відносин, звикає до інших умов життя та побуту. Отже, вже з цього моменту він включається в новий професійно-особистісний спосіб життя.

При викладанні тих чи інших дисциплін студентам-іноземцям надзвичайно важливими чинниками є актуальність представленої інформації,